МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: « КОНТРОЛЬ МИТНОЇ ВАРТОСТІ В УКРАЇНІ»

Здобувача вищої освіти *бакалаврського* рівня, *4* курсу, групи *ММБ-20-1*

спеціальності *073 Менеджмент*

освітня програма *Менеджмент митної справи*

_____ **Яременка Дмитра Миколайовича**
(підпис)

Науковий керівник _____ **Микитенко Т.В.,** *д.е.н., професор*
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми _____ **Мельник О.В.,** *к.е.н., доцент*
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри митної справи та товарознавства
протокол від «29» 05 2024 № 13

Завідувач кафедри _____ **Зубрицький А.І.,** *к.е.н.*
(підпис)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 15 04.06.2024

(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

(дата) (підпис) (до захисту, на доопрацюванн

Результат захисту Добре 13.06.2024

(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії:

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	Від 0 до 10			
2. Роздатковий матеріал	Від 0 до 5			
3. Знання теоретичного тапрактичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	Від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	Від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	Від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	Від 0 до 100	75		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П. І. П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
75	C	4		

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Факультет/навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Менеджмент митної справи

Затверджую
Завідувач кафедри **Гребельник О.П.**
«_____»_____2023 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт) здобувачу вищої освіти

Яременка Дмитра Миколайовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проєкту)
Контроль митної вартості товарів в Україні
Затверджена наказом ректора від «24» 10 2023 р. № 1429
2. Строк здачі закінченої роботи_
3. Мета роботи – дослідити питання контролю митної вартості товарів в Україні.
Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:
1. Вивчити економічний зміст митної вартості товарів.
2. Розкрити нормативні засади перевезення товарів через митний кордон України.
3. Дослідити особливості контролю митної вартості товарів в Україні.
4. Проаналізувати показники контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.
5. Обґрунтувати перспективи розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.

Предметом дослідження є проведення контролю митної вартості товарів в Україні.
Орієнтовна база дослідження – Державна митна служба України.

4. Під час написання роботи використовувалась низка правових та загальнонаукових методів. Визначне місце серед використаних методів посідає вивчення монографічних публікацій та статей, адже вони хоч і не є джерелами регулювання митного контролю, проте дозволяють детальніше описати здійснювані митні операції та порядок митного контролю. Для впорядкування матеріалу, отриманого з джерел та літератури, використано аналітичний метод.
5. Дана робота складається з вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 53 сторінки. Робота містить 4 таблиці, 2 рисунки. Список використаних джерел налічує 44 найменувань.
6. Зміст випускної кваліфікації (дипломної) роботи
Економічний зміст митної вартості товарів;
Нормативні засади перевезення товарів через митний кордон України;
Особливості контролю митної вартості товарів в Україні;
Аналіз показників контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України;
Перспективи розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану кваліфікаційної роботи.	02.10.2023	02.10.202
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	20.10.2023	20.10.202
3	Видача завдання науковим керівником	06.11.2023	06.11.202
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її науковому керівнику	06.02.2024	06.02.202
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її науковому керівнику	02.03.2024	02.03.202
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.04.2024	03.04.202
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	23.04.2024	23.04.202
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.05.2024	02.05.202
9	Попередній захист роботи	14.05.2024	14.05.202
10	Отримання відгуку керівника роботи	27.05.2024	27.05.202
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	31.05.2024	31.05.202
12	Отримання зовнішньої рецензії	05.06.2024	05.06.202
13	Захист роботи	10-13. 06. 2024	10-13. 06. 20

8. Дата видачі завдання «06» листопада 2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи(проєкту) _____ (підпис) **Микитен** (прізвище,іні

10. Гарант освітньо професійної програми _____ (підпис) **Мельник О.** (прізвище, іні

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) **Яременко Д.М** (прізвище, ініці

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Війна глибоко впливає на фінансову та економічну ситуацію в країні, внаслідок чого виникають численні виклики у сфері митного адміністрування та фіскальних надходжень. У цих умовах актуальним стає питання достовірності визначення митної вартості товарів та ефективності коригування її з боку митних органів, оскільки митна вартість є основою для обчислення митних платежів. Тому тема, обрана здобувачем є актуальною.

Кваліфікаційна робота є завершеним дослідженням, містить практичні рекомендації для діяльності митних органів в частині контролю митної вартості товарів.

В кваліфікаційній роботі здобувач дослідив економічний зміст, нормативне регулювання митної вартості, особливості контролю митної вартості товарів, дослідив результати діяльності митних органів за обраною темою. Окреме питання роботи присвячене перспективам розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу підтверджується виконаними розрахунками практичного характеру за матеріалами ДМСУ, що визначає достовірність проведеного дослідження.

Кваліфікаційна робота Яременка Дмитра виконана на належному рівні, тому заслуговує позитивної оцінки.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності митних органів.

Кваліфікаційна робота може бути допущена до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи

_____Т.Микитенко

(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу:

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
Яременко Дмитро Миколайович

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «28» 05 2024 № 13 допущена /не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____А. Зубрицький

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Спеціальності 073 Менеджмент ОПП Менеджмент митної справи

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Яременка Дмитра Миколайовича

на тему

Контроль митної вартості товарів в Україні

До пріоритетних завдань органів ДМСУ належить ефективний контроль митної вартості товарів з метою забезпечення повного і своєчасного надходження до бюджету належних сум митних платежів, а також захисту економічних інтересів вітчизняних виробників від недостовірного декларування митної вартості імпортованих товарів. Проблема недостовірного декларування митної вартості товарів в Україні являє за своїми масштабами загрозу економічної безпеки країни. Тому тема, обрана здобувачем, є актуальною.

В кваліфікаційній роботі проведене дослідження теоретико-наукових засад контролю митної вартості товару, здійснений аналіз їх вартості та окреслено напрямки удосконалення цього напрямку.

Під час написання роботи використовувалась низка нормативних та загальнонаукових методів. Визначне місце серед використаних методів посідає вивчення монографічних публікацій та статей, адже вони хоч і не є джерелами регулювання митного контролю, проте дозволяють детальніше описати здійснювані митні операції та порядок митного контролю. Для впорядкування матеріалу, отриманого з джерел та літератури, використано аналітичний метод.

Аналіз змісту кваліфікаційної роботи дозволяє дійти висновку, що в процесі здійснення дослідження здобувачу вдалося в цілому успішно вирішити поставлені завдання та зробити певний теоретичний та практичний внесок у вирішення зазначеної проблеми.

В цілому робота відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційних робіт, грунтується на проведенні власних досліджень з використанням публічної звітності та інших матеріалів митних органів і заслуговує позитивної оцінки.

Рецензент Дмитро ВІНІЧЕНКО, директор ТОВ «Інтеркарго»

(підпис, М.П.) (ініціали, прізвище)

«____»_____2024 р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Яременко Дмитро Миколайович

Курс/група _____ММБ-20-1_____

Тема кваліфікаційної роботи:

Контроль митної вартості товарів в Україні.

П. І. Б. наукового керівника

Микитенко Тетяна Владиславівна

Дата захисту:

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 78,60%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 21,40%, цитат 1,86%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

апів роботи

Фактично

02.10.2023

20.10.2023

06.11.2023

06.02.2024

02.03.2024

03.04.2024

23.04.2024

02.05.2024

14.05.2024

27.05.2024

31.05.2024

05.06.2024

10-13. 06. 202

Микитенк

прізвище,ініц

Мельник О.І

ізвище, ініціа

еменко Д.М

вище, ініціал

АНОТАЦІЯ

____ Контроль митної вартості товарів в Україні ___

Мета роботи полягає в аналізі теоретико-методологічних основ та практики реалізації контролю митної вартості, визначення проблем та розробка шляхів вдосконалення механізму митного контролю товарів.

Завданнями роботи є визначити удосконалення зовнішньоекономічних зв'язків та інтеграція України у світову економіку зумовили можливість участі українських економічних суб'єктів у міжнародному економічному співробітництві, здійсненні експортних та імпортних операцій.

Предметом дослідження є проведення контролю митної вартості товарів в Україні.

Об'єктом дослідження є регулювання митної вартості товару.

Базою дослідження є діяльність митних органів в частині контроль митної вартості товарів в Україні

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо контролю митної вартості товарів в Україні.

Одержані результати становлять аналізи про митний контроль товарів через митні пости України, зміст митної вартості товарів, особливості контролю та показники митного контролю.

Кваліфікаційна робота становить 53 сторінки. Робота містить 4 таблиці, 2 рисунки. Список використаних джерел налічує 44 найменувань.

Ключові слова: експорт, митний контроль, дослідження, імпорт , митне регулювання, митно-тарифна система.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2024. Рік захисту роботи– 2024.

ABSTRACT

____ Control of the customs value of goods in Ukraine ___

The purpose of the work is to analyze the theoretical and method foundations and practice of implementing customs value control, identify proble develop ways to improve the mechanism of customs control of goods.

.The tasks of the work are to determine the improvement of foreign ec relations and the integration of Ukraine into the world economy, which made it for Ukrainian economic entities to participate in international economic coop export and import operations.

The subject of the study is control of the customs value of goods in Ukrai

The object of the study is the regulation of the customs value of goods.

The basis of the study is the activity of customs authorities in the area of of the customs value of goods in Ukraine

Based on the results of the study, conclusions were formulated regard control of the customs value of goods in Ukraine.

Based on the results of the study, conclusions were formulated regarding the co the customs value of goods in Ukraine.

The obtained results are analyzes of the customs control of goods thro customs posts of Ukraine, the content of the customs value of goods, control featu indicators of customs control.

The qualification paper is 53 pages long. The work contains 4 tables, 2 The list of used sources includes 44 names.

Key words: export, customs control, research, import, customs reg customs tariff system. The year of performance of the qualification work is 20 year of defense of the work is 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП.....**Error! Bookmark not defined.**
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ.....**Error! Bookmark not defined.**
1.1. Економічний зміст митної вартості товарів.**Error! Bookmark not defined.**
1.2. Нормативні засади перевезення товарів через митний кордон України .....**Error! Bookmark not defined.**
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ .....**Error! Bookmark not defined.**
2.1. Особливості контролю митної вартості товарів в Україні.....**Error! Bookmark not defined.**
2.2. Аналіз показників контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України .....**Error! Bookmark not defined.**
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ .....**Error! Bookmark not defined.**
ВИСНОВКИ .....**Error! Bookmark not defined.**
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕД .....**Error! Bookmark not defined.**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Удосконалення зовнішньоекономічних зв'язків та інтеграція України у світову економіку зумовили можливість участі українських економічних суб'єктів у міжнародному економічному співробітництві, здійсненні експортних та імпортних операцій.

Реалізація експортних операцій неможлива без проходження митного контролю та декларування товарів шляхом заяви митному органу про відомості, необхідні для їх випуску. При цьому в ході декларування важливим питанням виступає вартісний вимір митної ціни експортованих товарів. Слід підкреслити, що в кожному конкретному випадку структуру митної вартості товарів утворює сукупність різних компонентів, що визначаються методом її розрахунку.

Незалежно від прив'язки до конкретного способу її розрахунку митна вартість товарів являє собою вартість товарів, фактично сплачену або підлягає сплаті за ці товари. Дослідження питань визначення митної вартості є актуальним у зв'язку з тим, що даний вид вартості важливий при митному декларуванні є основою для нарахування митних платежів та мит за адвалорними та комбінованими ставками, є даними для зовнішньоекономічної та митної статистики, об'єктом валютного контролю та заходів державного регулювання торговельно-економічних відносин.

Спірні ситуації, що виникають при проходженні експортованих товарів через митний кордон, найбільш часто пов'язані з питаннями визначення

митної вартості, у зв'язку з чим вона стає поширеним об'єктом судових розглядів. Все це й зумовило актуальність даної теми.

Проблематику митного адміністрування та контролю, зокрема в контексті визначення країни походження товарів, досліджували у своїх працях такі науковці та фахівці як Н. М. Коваль, С. Г. Войтов, М. І. Товкун, Я. М. Костюченко, А. Д. Войцещук, М. М. Дідух, М. О. Махновець та ін.

Мета роботи – дослідити питання контролю митної вартості товарів в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Вивчити економічний зміст митної вартості товарів.
2. Розкрити нормативні засади перевезення товарів через митний кордон України.
3. Дослідити особливості контролю митної вартості товарів в Україні.
4. Проаналізувати показники контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.
5. Обґрунтувати перспективи розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України.

Об'єктом дослідження є регулювання митної вартості товару.

Предметом дослідження є проведення контролю митної вартості товарів в Україні.

Методи дослідження. Під час написання роботи використовувалась низка правових та загальнонаукових методів. Визначне місце серед використаних методів посідає вивчення монографічних публікацій та статей, адже вони хоч і не є джерелами регулювання митного контролю, проте дозволяють детальніше описати здійснювані митні операції та порядок митного контролю. Для впорядкування матеріалу, отриманого з джерел та літератури, використано аналітичний метод.

Базою дослідження є діяльність митних органів в частині контроль митної вартості товарів в Україні

Інформаційною базою дослідження є Конституція України, закони України з питань державної митної справи, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Міністерства доходів і зборів України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державної митної служби України, ДФС України та інших центральних органів виконавчої влади.

Структура та обсяг роботи. Дана робота складається з вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 53 сторінки. Робота містить 4 таблиці, 2 рисунки. Список використаних джерел налічує 44 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

1.1. Економічний зміст митної вартості товарів

В даний час значна частина імпорту тим або іншим чином пов'язана з питаннями визначення митної вартості товарів, які є одними з найскладніших у митному законодавстві. Практично кожен учасник зовнішньоекономічної діяльності стикався з ситуацією, коли декларована митна вартість викликала у митних органів сумніви. І питання про визначення та контроль митної вартості є одним з найактуальніших, оскільки вона є основою для нарахування митних платежів. У свою чергу митні платежі складають значну частину державного бюджету, тому для митних органів, що виконують, крім усього іншого, фіскальну функцію, правильне визначення митної вартості є особливо важливим.

Для представників бізнесу це питання також дуже актуальне, так як розрахунок митної вартості та сплата митних платежів безпосереднє впливають на комерційну діяльність індивідуальних підприємців та організацій.

Для того щоб дати найбільш повне визначення терміну «митна вартість», варто врахувати його подвійність. З одного боку, митна вартість має економічну характеристику, так як являє собою показник, який використовується в якості податкової бази для обчислення митних платежів. З іншого боку, поняття включає в себе і правову сутність, тобто, є митно-правовою категорією, що характеризує товар як предмет публічно-правових відносин [3].

Так, під митною вартістю розуміється ціна, реально сплачена (або підлягає сплаті) на користь бенефіціара (особи, яка є одержувачем грошових коштів, і на адресу якого здійснюється грошовий платіж) за ввезений в країну-імпортера товар на основі укладеної та оформленої контрактом

зовнішньоторговельної угоди в умовах вільної конкуренції, що має комерційну основу і вартісну оцінку [5].

З визначенням митної вартості, іншими словами – з процесом митної оцінки товарів, стикається кожен учасник зовнішньоторговельної діяльності. Митна оцінка являє собою сукупність дій посадових осіб митних органів по розрахунку податкової бази для цілей обчислення митних платежів. Процес її здійснення регламентований загальними принципами, прийнятими в міжнародній практиці. Деякими авторами характеризується як адміністративний бар'єр зовнішньої торгівлі.

Митна вартість – одна з основних характеристик імпортованого та експортованого товару. Для встановлення розміру мит проводиться оцінка вартості товару, це є однією з непростих процедур митної практики, оскільки модифікуючи способи визначення митної вартості товару, можна вагомо змінити розмір стягується мита і, відповідно, величину грошових надходжень до державного бюджету. В якості вихідної розрахункової бази для обчислення та інших адвалорних митних платежів, акцизів і ПДВ також виступає митна вартість. І якщо ставки ПДВ та акцизу не залежать від країни походження товарів, то ставки митного тарифу можуть змінюватися залежно від країни-виробника. Законодавчо встановлено можливість застосування тарифних пільг щодо ставок митного тарифу України [1].

Митна вартість – це вартість товарів, що ввозяться на митну територію країни, яка визначається для правильного обчислення митних платежів, а також для застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У 2016 р. набула чинності Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС [3], внаслідок чого було почали впроваджуватися преференційні умови розмитнення для товарів, що ввозяться з країн ЄС в Україну, та для вітчизняних товарів, що експортуються до ЄС відповідно. Однак імплементація Зони вільної торгівлі, окрім сприяння активізації торгових відносин з ЄС, може призвести до істотного зниження обсягів надходжень

митних платежів до бюджету. Тому підвищення ефективності адміністрування митних платежів з метою забезпечення належного обсягу їх надходжень є надзвичайно важливим

Митна вартість визначається для досягнення наступних цілей:

– обкладення податком ввезеного на територію України товару;

– ведення митної та зовнішньоекономічної статистики;

– застосування інших заходів з регулювання торговельно-економічних відносин, які пов’язані з вартістю товарів.

Під митною вартістю в міжнародній торгівлі розуміють таку ціну товарів, які ввозяться (імпортуються) або вивозяться (експортуються), що становить основу для розрахунку митного та інших внутрішніх податків, які стягуються на кордоні. Поняття митної вартості відноситься тільки до таких податків, величину яких розраховують у відсотках від вартості товарів (ad valorem) [1].

Важливо відзначити, що митну вартість експортер визначає самостійно, керуючись своїм професійним судженням, що обумовлює важливість визначення достовірного способу розрахунку митної вартості на підставі підтверджуючих документів, що її обґрунтовують. При цьому вона визначається з урахуванням наступних умов:

– гласності і стабільності;

– використання переліку визначених законодавством методів;

– вартісного визначення митної вартості;

– визначення на основі документально підтвердженої та достовірної інформації;

– суворої послідовності застосування методів;

– загальноприйнятності процедури визначення митної вартості товарів;

– невикористання у фіктивних цілях [3].

Однакове визначення митної вартості товару є однією з умов ведення міжнародної торгівлі. Для того, щоб усунути відмінності і протиріччя при

оцінці вартості товарів в митних системах різних держав, міжнародні організації в області митного і торгового співробітництва (Світова організація торгівлі (СОТ) і Всесвітня митна організація) розробили і ввели однакову і загальновизнану систему визначення митної вартості товару, в основі якої лежить ст. 7 загальної угоди за тарифами торгівлі (GATT) і Договору про застосування ст. 7 GATT. Цей договір став основою для гармонізації національного законодавства в цій сфері всіх майбутніх країн-членів СОТ, так як встановлює загальні принципи визначення митної вартості товарів.

Актуальність дослідження у сфері калькуляції митної вартості визначається існуючими проблемами, що виникають як в діяльності імпортерів та експортерів, так і в роботі митних органів, що здійснюють її контроль. Однією з найбільш часто зустрічаються проблемою є заниження митної вартості імпортованих товарів. Така ситуація, в свою чергу, веде до недоотримання платежів до державного бюджету, що має на увазі або недобросовісність декларантів, або неефективність роботи митних органів [2].

Так як нарахування митних зборів на товари та інші предмети, що підлягають митному обкладенню, проводиться на базі їх митної вартості, то має значення її правильне визначення. Для цього існує шість методів розрахунку митної вартості, використання яких засноване на ескалаційному принципі. Він полягає в тому, що кожен наступний метод може бути застосований декларантом, якщо з якихось причин неможливе використання попереднього або першого методу, однак, порядок застосування четвертого і п’ятого методу декларант визначає самостійно [6].

1.2. Нормативні засади перевезення товарів через митний кордон України

Перевезення товарів через митний кордон України регулюється законодавством, яке включає в себе такі нормативні акти:

1. Митний кодекс України – основний закон, що визначає порядок митного контролю, оформлення та оподаткування товарів, які перетинають митний кордон України.

2. Закон України «Про митну службу» – встановлює організаційні та функціональні аспекти діяльності митної служби, включаючи проведення митного контролю та оформлення митних декларацій.

3. Постанови Кабінету Міністрів України та накази Державної митної служби України – уточнюють порядок здійснення митного контролю, встановлюють перелік документів для митного оформлення товарів, визначають умови та обмеження для перевезення окремих видів товарів через митний кордон.

Крім цього, існують міжнародні угоди та конвенції, які регулюють перевезення товарів через митний кордон України і встановлюють взаємні зобов'язання між державами-учасницями.

Сьогодні існують дві міжнародні системи з визначення митної вартості, передбачені:

1) брюссельською конвенцією з оцінки товарів у митних цілях (підписана 15 грудня 1950 р., набрала чинності 28 липня 1953 р.);

2) угодою щодо застосування ст. VII Генеральної угоди за тарифами і торгівлі (1994 р.).

Базисом для обох систем виступає ст. VII Генерального угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), що припускає відсутність принципових розбіжностей між ними. Однак понятійний апарат документів різний. Так, у брюссельській Конвенції основою для визначення вартості товарів виступає нормальна ціна,

тобто ціна товару в умовах вільної конкуренції між незалежним продавцем і покупцем.

Джерело нормальної ціни – ринкова константа, на яку не впливають ніякі комерційні, фінансові та інші відносини. Угода 1994 року відрізняється більшою грунтовністю в розробці даного питання, тому декларації Всесвітньої митної організації закликають держави приєднатися до даної угоди.

Універсальним кодифікованим міжнародно-правовим актом в області митної справи, що регулює практично всі митні питання є Кіотська Конвенція. Конвенція, з одного боку, спрямована на стимулювання зовнішньоторговельної діяльності шляхом спрощення і прискорення процедур митного декларування та митного контролю, а з іншого боку – на те, щоб таке прискорення і спрощення не привели до нанесення шкоди інтересам держави і суспільства (в частині поповнення доходної частини державного бюджету та захисту внутрішнього ринку).

Побічно в аспекті, наприклад, митного контролю, Конвенція часто стосується питання митної вартості. Безпосередньо цьому присвячена її гл. 4 «Мита і податки».

У число найбільш важливих умов Угоди входить положення про те, що країни-учасниці Угоди, встановлюючи правила проведення інспекції, повинні керуватися всіма зобов'язаннями, які прийняті ними по ГАТТ-1994 і за іншими угодами СОТ. В Угоді особливо детально розглянуті питання перевірки митної вартості. Методика інспектуючих компаній в цій області повинна слідувати положенням Угоди про митну вартість СОТ, і ця умова повинна бути позначено в законодавстві країни імпортера, що стосується передвантажної інспекції.

Довгий час методи оцінки митної вартості в різних державах значно відрізнялися один від одного. В одних країнах ввізні мита стягувалися з ціни FOB ,в інших – з ціни CIF (в останньому випадку розмір мита збільшувався приблизно на 5%). Мита могли обчислюватися як з ціни, зазначеної

експортером в товаросупровідних документах, так і з ціни аналогічного товару на світовому ринку. Особлива незручність для експортерів становила те, що вони не знали точно, який метод визначення митної вартості буде застосований і, отже, якою буде кінцева ціна товару, що продається, від якої залежить ефективність зовнішньоторговельної операції.

Залишаючи незмінною ставку ввізного мита, держава-імпортер тільки за рахунок маніпуляцій зі способами розрахунку митної вартості може значною мірою підвищити фактичний рівень митно-тарифного захисту. Розвиток міжнародної торгівлі зумовив процеси уніфікації правових норм, що регулюють інститут митної вартості. Ще в 1950 р. з ініціативи ряду західноєвропейських держав була укладена Конвенція про створення уніфікованої методології визначення митної вартості товарів (брюссельська Конвенція про митну вартість). У ній митна вартість була визначена як нормальна ціна, за якою товар може бути проданий в країні призначення в момент прийому митної декларації. До Брюссельської конвенції приєдналося понад 70 держав. Однак США і Канада конвенцію не підписали, тому питання про уніфікацію національних правил визначення митної вартості залишався невирішеним.

Що проходили на початку 1970-х рр. багатосторонні торгові переговори в рамках Токійського раунду ГАТТ завершилися прийняттям в 1979 р ряду угод, серед яких була і Угода про застосування статті VII ГАТТ, інакше іменоване Кодексом про митну вартість ГАТТ. Воно і стало тим міжнародно-правовим стандартом, на який було зорієнтовано українське митне законодавство.

Заключний акт, прийнятий за результатами Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів (Марракеш, 15.04.1994), містить нову редакцію угоди щодо застосування ст. VII ГАТТ, в принципових питаннях не відрізняється від угоди 1979 р. У тексті ГАТТ (ч. 2 ст. VII) визначено: «Оцінка ввезеного товару для митних цілей повинна бути заснована на дійсній вартості ввезеного товару, який обкладається митом, або

аналогічного товару і не повинна ґрунтуватися на вартості товару вітчизняного походження або на довільних або фіктивних оцінках». У цій же статті ГАТТ (ч. 5) закріплено принципи гласності та стабільності правил визначення митної вартості. Реалізація на практиці цих принципів дозволяє комерсантам «визначити з розумним ступенем точності вартість товарів для митних цілей» (ст.VII ГАТТ).

Операції митного оформлення, порядок їх здійснення, а також форми митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, та порядок їх заповнення визначаються Митним Кодексом.

У той же час безпосередньо самим законом визначено місце і час проведення митного оформлення. Воно здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом часу, що його встановлюють митні органи за погодженням з органами, уповноваженими здійснювати види контролю органами. Згідно з міжнародними договорами митне оформлення у пунктах пропускання через митний кордон України може здійснюватися цілодобово.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що перемішуються через митний кордон України резидентами (крім громадян), за винятком випадків переміщення товарів і транспортних засобів через територію України у режимі транзиту, здійснюється митними органами, у зонах діяльності яких розташовані ці резиденти.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через територію України у режимі транзиту, здійснюється митним органом за місцем ввезення цих товарів і транспортних засобів на митну територію України. Товари, які при ввезенні на митну територію України були оформлені у режим митного складу, у подальшому можуть бути переоформлені у режим транзиту митним органом за місцем розташування митного ліцензійного складу, на якому зберігаються зазначені товари.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, які вивозяться за межі митної території громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України. Митне оформлення товарів (крім тих, що переміщуються у несупроводжуваному багажі, а також автомобілів), які ввозяться на митну територію України громадянами, здійснюється у пунктах пропускання через митний кордон України. Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі, здійснюється митними органами за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян.

Місця здійснення митного оформлення автомобілів, які ввозяться на митну територію України громадянами, визначається уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. На прохання осіб, що переміщують через митний кордон України товари і транспортні засоби, митне оформлення може здійснюватися поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, установленим для митних органів на умовах, визначених Митним Кодексом. За митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів, митними органами із зацікавлених осіб справляється плата в порядку та в розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред’явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред’явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей (ст. 255 МКУ) [15, с. 81-82].

У разі якщо документи містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично

сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу органу доходів і зборів зобов'язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

– договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;

– рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);

– рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);

– виписку з бухгалтерської документації;

– ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів;

– каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;

– копію митної декларації країни відправлення;

– висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини [15].

Призупинення митного оформлення відповідно до ст. 399 і 400 МКУ, згідно з якими «у разі якщо митний орган на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу» [16]. «Рішення про призупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів і в разі необхідності продовження цього строку не більш як на 10 робочих днів приймає керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки» [16].

Митне оформлення вважають завершеним за умови виконання усіх митних формальностей, які визначаються Митним кодексом України відповідно до визначеного митного режиму, який засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень, інших відміток на митній декларації або документі, що відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Під документальним контролем розуміється перевірка митними органами документів та відомостей на декларований товар. Іншими словами, документальний контроль дозволяє митним органам перевірити відомості про товар, що переміщується.

Під комплексним підходом проведення митної перевірки доцільно розуміти перевірку щодо дотримання заборон і обмежень, умов приміщення та застосування митної процедури, класифікації товарів, митної вартості, митних платежів, пільг щодо сплати митних платежів, тарифних преференцій, країни походження товарів та інших напрямів митного адміністрування.

Комплексний підхід визначає необхідність одномоментного проведення перевірочних заходів з тих самих підстав у різних митних органах, що дозволяє враховувати взаємопов’язані фактори, які впливають на незаконне переміщення товарів на митну територію.

Відповідно до Ст. 345 Митного кодексу України «Документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних та інших

платежів, а також пені, контроль за справлянням яких покладено на митні органи» [16].

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 Податкового кодексу України.

Однією з умов пропускання товарів і транспортних засобів через кордон є їхнє декларування. Під декларуванням розуміється повідомлення митному органу учасниками ЗЕД необхідних для митного оформлення і митного контролю відомостей про товар і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про їх митний режим та інше. Іншими словами, під декларуванням товарів необхідно розуміти встановлений чинним законодавством порядок переміщення через митний кордон вантажів під контролем митних органів.

Декларантами можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через І митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники). Декларантами товарів і транспортних засобів, що І належать громадянам крім того, можуть бути громадяни, уповноважені власниками зазначених товарів і транспортних засобів на І здійснення декларування нотаріально засвідченими дорученнями [1].

Декларант виконує всі обов’язки і несе у повному обсязі відповідальність, передбачену цим Кодексом, незалежно від того, чи він є власником товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, митним брокером чи іншою уповноваженою особою. Декларант зобов’язаний:

– здійснити декларування товарів і транспортних засобів відповідно до порядку, встановленого Кодексом;

– на вимогу митного органу пред’явити товари і транспортні засоби для митного контролю і митного оформлення;

– надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних процедур;

– сплатити податки та збори.

Декларування виконує декілька основних функцій. Одна з них – забезпечення митних органів необхідними відомостями про товари і транспортні засоби. Інша – підтвердження декларантом правомірності вчинених дій щодо товарів і транспортних засобів, які поміщаються під обраний режим. Третя функція – контрольна. На підставі декларування митні органи перевіряють відповідність заявлених у декларації відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

Декларування транспортних засобів, товарів і інших предметів, а також предметів міжнародних, іноземних організацій і представництв проводиться безпосередньо їх власником, або на підставі укладеного договору іншими підприємствами, які допущені у встановленому порядку митницею до декларування. Предмети, переміщувані через митний кордон України громадянами, декларуються цими громадянами. У більшості країн декларування здійснюється в двох формах: за вантажною митною декларацією або за товаротранспортними документами.

Декларування спричиняє певні правові наслідки. З моменту декларування виникають зобов’язання щодо сплати мита і податків. При виявленні недостовірного декларування декларація є доказом скоєного правопорушення.

За загальним правилом місце декларування товарів визначається за місцем здійснення митного оформлення. Відповідно до ст. 86 МК товари і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів і транспортних засобів. Транспортні засоби, що використовуються для

переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, за винятком випадків, передбачених частиною третьою статті Кодексу.

Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України. Порожні транспортні засоби та транспортні засоби, які перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України або в митному органі за місцем розташування власника транспортного засобу.

При здійсненні декларування важливе значення надається термінам декларування. Митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення, протягом десяти днів з дати доставлення товарів і транспортних засобів у митний орган призначення. Товари, що переміщуються через митний кордон України громадянами, декларуються митному органу одночасно з пред'явленням цих товарів.

Порожні транспортні засоби та транспортні засоби, в яких перевозяться пасажири, у разі в'їзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше трьох годин з моменту прибуття у пункт пропускання на митному кордоні України, а у разі виїзду за межі митної території – не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

2.1. Особливості контролю митної вартості товарів в Україні

Контроль митної вартості товарів в Україні здійснюється митними органами з метою забезпечення правильного обчислення митних платежів і запобігання недооцінці вартості товарів для уникнення податкових обов'язків. Основні особливості контролю митної вартості товарів в Україні включають:

1. Визначення митної вартості товарів здійснюється відповідно до Митного кодексу України і міжнародних стандартів Всесвітньої митної організації.

2. Митний контроль виявляється у перевірці документів, які підтверджують вартість товарів (інвойс, договір купівлі-продажу, платіжні документи тощо), а також у перегляді товарів та їх прикладених матеріальних документацій (каталоги, сертифікати тощо).

3. Якщо митні органи мають підозру на недооцінення вартості товарів, вони можуть провести додаткову перевірку або звернутися до судових органів для вирішення спірних ситуацій.

4. У разі виявлення порушень при обчисленні митної вартості товарів, можуть бути застосовані штрафні санкції до виконавців або імпортерів товарів.

Отже, контроль митної вартості товарів в Україні є важливою складовою митного контролю і спрямований на забезпечення законності та справедливості у сплаті митних платежів.

Контроль митної вартості товарів є важливою складовою процесу митного оформлення і включає в себе такі особливості:

1. Визначення митної вартості товарів здійснюється згідно з митним законодавством країни, де здійснюється митне оформлення.

2. Наявність різних методів визначення митної вартості товарів, таких як метод ідентичних товарів, метод схожих товарів, метод ціни опосередненого продажу, метод розрахункової вартості.

3. Особливості контролю митної вартості пов'язані з перевіркою достовірності документів, що підтверджують вартість товарів, включаючи контракти купівлі-продажу, інвойси, сертифікати якості тощо.

4. Митний контроль може включати проведення фізичної перевірки товарів для підтвердження їх митної вартості.

5. Контроль митної вартості товарів може бути здійснений як під час зазначення митної декларації на товари, так і під час проведення митного огляду.

6. Порушення у визначенні митної вартості товарів може призвести до застосування штрафних санкцій та інших митних обмежень.

Контроль за правильністю визначення митної вартості товарів під час проведення операцій їх митного контролю та митного оформлення створюється митним органом відповідно до статті 41 Митного кодексу України за наступними діями:

1) перевірка:

– документів, що підтверджують заявлену митну вартість товарів, та відомостей, які є надані для митного контролю, відповідно до Порядку декларування митної вартості товарів, які перетинають митний кордон України, та подання відомостей для підтвердження цієї вартості;

– усне опитування посадових осіб підприємств і громадян, а також консультації з декларантом для обміну інформацією, що стосується зовнішньоекономічних операцій та роботи на вартості товарів;

– митний огляд товарів для визначення характеристик, що впливають на їх митну вартість;

2) порівняння товарів заявленої митної вартості з митною вартістю ідентичних або подібних товарів, митне оформлення яких вже дійсно

сталося, а також відомості про ціни на такі товари або вартість прямих витрат на їх виробництво;

3) застосування інших форм контролю, передбачених Митним кодексом України та законами з питань митної справи. Послідовність дій посадових осіб митного органу під час здійснення контролю Держмитслужбою.

Контроль за правильністю визначення митних товарів після завершення операцій їх митного контролю, митного оформлення та пропуску через митний кордон України створено митним органом відповідно до вимог Мит кодексу України. Цей контроль може бути проведений у разі:

1) сумніву в достовірності відомостей у поданих документах;

2) потреби уточнення заявленої митної вартості товару;

3) отримання інформації про недостовірність документів або зовнішньоекономічних операцій;

4) виявлення ризику порушення законодавства;

5) виявлення фактів митного оформлення з низькою митною вартістю;

6) наявність інших підстав, передбачених законодавством.

Контроль за правильністю визначення митної вартості товарів після їх митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України здійснюється митним органом шляхом наступних дій:

1) перевірка відомостей, заявлених у декларації митної вартості товарів; камеральна перевірка; перевірка згідно з Порядком проведення митними органами на підприємствах системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

2) надсилання запитів до митних органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих під час митного оформлення товарів митним органам України; державних органів, установ та організацій для встановлення автентичності документів, поданих під час митного оформлення, та достовірності відомостей, що в них містяться;

3) вжиття інших передбачених Митним кодексом України та законами з питань митної справи заходів.

Послідовність дій посадових осіб митного органу під час здійснення контролю установ встановлюється Держмитслужбою.

Після завершення операцій з митним контролем, митним оформленням та пропуском через митний кордон України митні органи співпрацюють з правоохоронними органами, органами державної податкової служби та іншими контролюючими органами для перевірки правильності визначення митної вартості товарів.

Після завершення операцій з митним контролем, митним оформленням та пропуском через митний кордон України митний орган може передати до декларанта із запитом на додаткову інформацію у формі листа для підтвердження заявленої митної вартості товару. Декларанту надається можливість обґрунтовано відповіді на запит, а також може бути затребуване подання декларації митної вартості, якщо вона не була подана під час митного оформлення.

У разі якщо під час контролю встановлено матеріали, що внесли на митну вартість товарів, митний орган приймає рішення про визначення їх митної вартості за встановленою формою. Декларант має право оскаржити це рішення до митного органу вищого рівня або до суду.

Рішення про визначення митної вартості товарів надсилається декларанту протягом 10 днів з моменту прийняття поштою або видається йому під розписку. Після отримання рішення декларант може протягом 10 днів надіслати до митного органу для виправлення суми податкових зобов’язань.

У випадках заниження податкового зобов’язання та його непогашення протягом 10 днів митний орган самостійно здійснює заходи з донарахування сум податків і зборів у встановленому порядку.

2.2. Аналіз показників контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України

Згідно з офіційними даними Міністерства економіки України, через агресію росії в березні 2023 року експорт українських товарів зменшився удвічі, а імпорт – більше ніж утричі, порівняно з даними за березень 2022 року.

За результатами аналізу показників зовнішньої торгівлі товарами та послугами України за 12 місяців 2021 року Європейський Союз був одним з найбільших зовнішньоторговельних партнерів України (поряд з країнами СНД). Так, частка ЄС у загальному зовнішньоторговельному обороті товарами та послугами України з країнами світу склала 29,62%. При цьому, частка експорту до ЄС-27 товарів та послуг українського походження становила 16,23%, а імпорту з ЄС – 32,75% відповідно.

За 12 місяців 2021 року порівняно з аналогічним періодом 2020 року загальні обсяги зовнішньої торгівлі послугами України зросли на 15,91%, а з ЄС – на 11,45%. При цьому, спостерігається скорочення долі країн ЄС у загальній торгівлі послугами на 1,39 відсоткових пункти.

При цьому, обсяги українського експорту послугами в цілому зросли на 16,48%, а до ЄС – на 12,03%. При цьому, відбулося зменшення питомої ваги експорту послуг до ЄС на 1,04 відсоткових пункти.

В свою чергу, загальні обсяги імпорту послуг зросли на 14,69, а з країн-членів ЄС – на 10,84%. При цьому,відбулося зменшення питомої ваги імпорту послуг з країн ЄС на 1,86 відсоткових пункти.

За 12 місяців 2021 р. у двосторонній торгівлі між Україною та ЄС склалося позитивне сальдо, яке дорівнювало 221 млн. дол. США.

У першому кварталі 2022 року обсяг зовнішньої торгівлі між Україною та країнами ЄС дорівнював 8 653,9 млн. євро із позитивним для України сальдо 1 895,7 млн. євро [16].

Обсяг торгівлі товарами між Україною та ЄС за 9 місяців 2023 року склався в обсязі 28 869,3 млн. дол. США або 34,7% від загального обсягу торгівлі товарами України. Експорт товарів до країн ЄС за згаданий період становить 13 360,3 млн. дол. США або 31,8% від загального обсягу експорту України. В свою чергу, обсяг імпорту товарів з країн ЄС за згаданий період склався у обсязі 15 509,0 млн. дол. США або 37,7% від загального обсягу імпорту України. У двосторонній торгівлі між сторонами зберігається негативне сальдо, однак констатується його суттєве зменшення у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 5 230,8 млн. дол. США (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Зовнішня торгівля товарами України з країнами світу, в тому числі з Європейським Союзом (9 місяців 2022 – 2023 років), млн. дол. США

Показники	2023 рік	2022 рік	2023/2022	
			млн. дол.	%
ЗТО всього по Україні	83 146,7	100 723,0	-17 576,3	82,5
у т.ч. ЗТО з ЄС	28 869,3	31 179,7	-2 310,4	92,6
Питома вага у загальному обсязі	34,7%	31,0%	-	-
Експорт всього з України	41 975,0	45 498,9	-3 523,9	92,3
у т.ч. експорт до ЄС	13 360,3	11 900,1	1 460,2	112,3
Питома вага у загальному обсязі	31,8%	26,2%	-	-
Імпорт всього до України	41 171,7	55 224,1	-14 052,4	74,6
у т.ч. імпорт з ЄС	15 509,0	19 279,6	-3 770,6	80,4
Питома вага у загальному обсязі	37,7%	34,9%	-	-
Сальдо всього по Україні	+803,3	-9 725,2	10 528,5	
у т.ч. з ЄС	-2 148,7	-7 379,5	5 230,8	

Джерело: складено автором за [6, 8, 23, 24]

Основними торговельними партнерами України у 2023 р. є: ФРН (17,9%), Польща (15,1%), Італія (10,7%), Угорщина (7,4%), Нідерланди (5,1%), Франція (4,7%), Іспанія (4,5%). Основна частка українського експорту припадала на: Польщу (15,6%), Італію (14,4%), Угорщину (8,9%), Німеччину (9,4%), Іспанія (6,3%), Нідерланди (6,6%). Поряд з цим основними імпортерами України є: ФРН (25,2%), Польща (14,7%), Італія (7,4%), Франція (6,2%), Угорщина (6,2%) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні товарні групи Українського експорту до ЄС у 2023 р. [17]

Назва (товарна група УКТЗЕД)	Обсяги експорту (млн. дол. США)		2023/ 2022,%	частка у торгівлі з ЄС,%	
	2022 рік	2023 рік		2022 рік	2023 рік
Чорні метали (72)	2 980,0	3 129,0	105,0	25,0	23,4
Зернові культури (10)	1 098,2	1 488,2	135,5	9,2	11,1
Руди, шлаки та зола (26)	1 246,7	1 254,7	100,6	10,5	9,4
Електричні машини і устаткування (85)	1100,3	1225,5	111,4	9,2	9,2
Енергетичні матеріали (27)	718,3	919,2	128,0	6,0	6,9

Джерело: складено автором за [6, 8, 23, 24]

Питома вага зазначених товарів у загальному обсязі експорту України до держав-членів ЄС за звітний період склала 60% або 8 016,6 млн. дол. США (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні товарні групи Українського імпорту з ЄС у 2023 р. [17]

Назва (товарна група УКТЗЕД)	Обсяги імпорту (млн. дол. США)		2023/ 2022,%	частка у торгівлі з ЄС,%	
	2022 рік	2023 рік		2022 рік	2023 рік
Енергетичні матеріали; нафта та продукти її перегонки (27)	1 997,3	2 414,1	120,9	10,4	15,6
Котли, машини, апарати і механічні пристрої (84)	2 423,3	1 719,2	70,9	12,6	11,1
Фармацевтична продукція (30)	1 605,8	1355,8	84,4	8,3	8,7
Полімерні матеріали, пластмаси (39)	1 336,3	1 100,4	82,3	6,9	7,1
Електричні машини і устаткування (85)	1 255,0	1 039,0	82,8	6,5	6,7
Наземні транспортні засоби, крім залізничних (87)	2 126,1	915,0	43,0	11,0	5,9
Папір та картон (48)	841,4	558,5	66,4	4,4	3,6
Інші продукти хімічної промисловості (38)	627,0	507,3	80,9	3,3	3,3

Джерело: складено автором за [6, 8, 23, 24]

Питома вага зазначених товарів у загальному обсязі імпорту з держав-членів ЄС за звітний період склала 62% або 9 609,3 млн. дол. США.

Україна має значний потенціал для розвитку торговельно-економічного співробітництва з ЄС. Після укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році, ринки України та ЄС стали більш відкритими одне для одного, що створило нові можливості для співпраці.

Зараз Україна є одним із найбільших торговельних партнерів ЄС серед країн Східної Європи і Центральної Азії. За останні роки торгівля між Україною та ЄС значно зросла, що свідчить про зростання інтересу обох сторін до співпраці.

Одним з основних напрямків співпраці є підтримка експорту українських товарів на ринки ЄС. Це допомагає розвивати українську економіку, залучати інвестиції та створювати нові робочі місця. Також співпраця з ЄС сприяє впровадженню реформ в Україні, що є важливим для подальшого розвитку країни.

Однак, для успішного розвитку торгівлі з ЄС Україні потрібно продовжувати проводити структурні реформи, підвищувати якість виробництва та вдосконалювати механізми доступу до європейських ринків. Тільки таким чином Україна зможе максимально використовувати свій потенціал у співпраці з ЄС і підвищувати свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Перспективи торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС суттєво зростуть після закінчення російсько-української війни зі створенням поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (ПВ ЗВТ) в рамках Угоди про асоціацію.

Норми та принципи ПВ ЗВТ Україна – ЄС передбачатимуть лібералізацію торгівлі товарами, послугами, руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили. Відмінною рисою ЗВТ Україна – ЄС є комплексна програма адаптації регуляторних норм у сферах, пов’язаних з торгівлею, до відповідних стандартів ЄС. Це дозволить значною мірою усунути нетарифні (технічні) бар’єри у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечити розширений

доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і навпаки – європейських експортерів до українського ринку [16].

Таким чином, імплементація Україною положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині ПВ ЗВТ дасть змогу значно розширити доступ українських експортерів до ринку ЄС, усунувши нетарифні торговельні бар'єри у вигляді відмінних технічних стандартів і вимог, сприятиме покращенню ділового та інвестиційного клімату в нашій країні на основі норм і стандартів ЄС, стане ефективним механізмом поступової інтеграції економіки України до Внутрішнього ринку ЄС.

Перевірки митного законодавства дозволяють збільшили кількість проведених перевірок та надходження митних платежів до бюджету. Загалом у 2023 році митниці Державної митної служби виявили 11 935 порушень, на суму 8,9 мільярда гривень. За вартістю, це майже втричі більше, ніж було у 2022 році.

Крім зафіксованих порушень митниця впродовж січня-грудня 2023 року конфіскувала товарів на суму понад 938 мільйонів гривень.

Серед вилучених товарів були:

- промислові товари на 716 мільйонів гривень;
- продовольчі товари та сільгосппродукція на 88 мільйонів гривень;
- валюта на понад 73 мільйони гривень;
- транспортні засоби на 61 мільйон гривень.

Загалом митницями було розглянуто 3 493 справи, у результаті чого було накладено штрафи на суму 110 мільйонів гривень, з яких 80 мільйонів було стягнуто до державного бюджету.

Крім того, на розгляд до суду митниці передали 6 912 справ про порушення митних правил на суму 6,4 мільярда гривень. За результатами розгляду справ суди наклали стягнень (конфіскація товарів та штрафи) на суму 2 мільярди гривень.

Електронне декларування стало широко поширеним. Підприємства можуть використовувати електронне декларування у всіх митних режимах,

використовуючи копії документів як у паперовому, так і в електронному вигляді з використанням електронного цифрового підпису. Інформація про оформлення митних декларацій на паперових та електронних носіях подана на рис. 2.1.

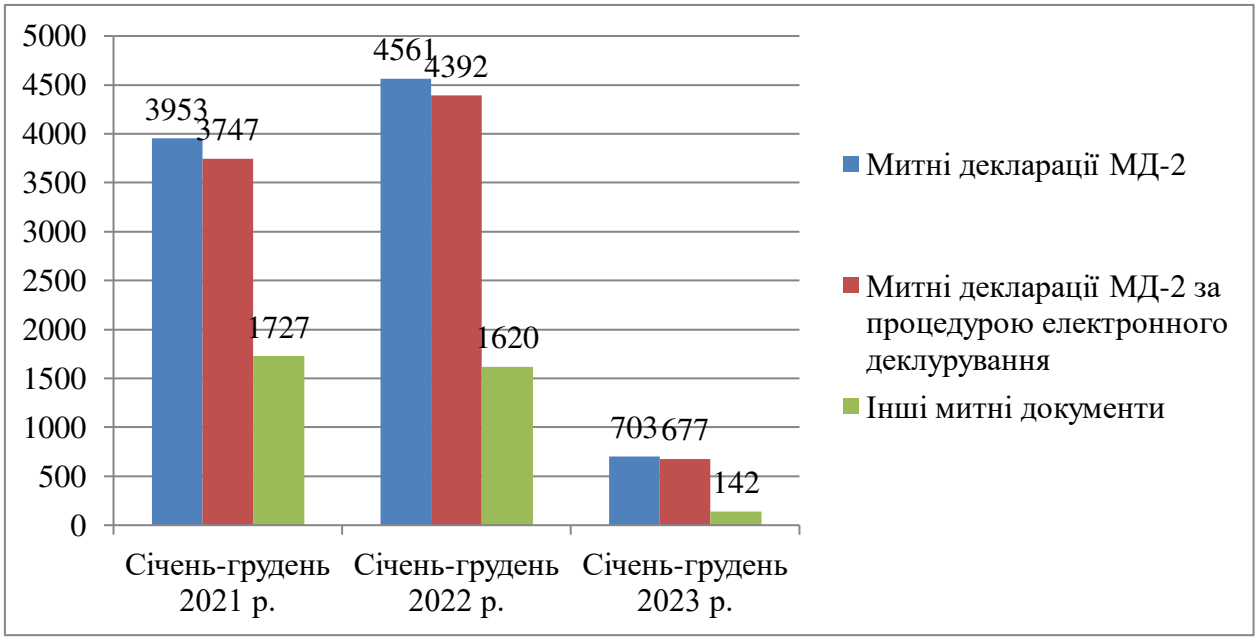

Рис. 2.1. Окремі показники спеціальної митної статистики декларування 2021-2023 рр., у тис. шт.

Джерело: складено автором за [6, 8, 23, 24]

Важливим рішенням для покращення комунікації між митницею та імпортером є впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО). Авторизований економічний оператор – це підприємство, яким митні органи видавали сертифікат на спрощення митних процедур, щодо безпеки та надійності. Підприємства, які отримали статус АЕО, мають найбільший перелік пільг від митниці та спрощення митних формальностей. Впровадження інституту АЕО спрощує деякі митні процедури, зменшує обсяг інформації, яку необхідно надати митниці перед перетином митного кордону України. Як приклад – робота аналітичної системи DoZorro (рис. 2.2).

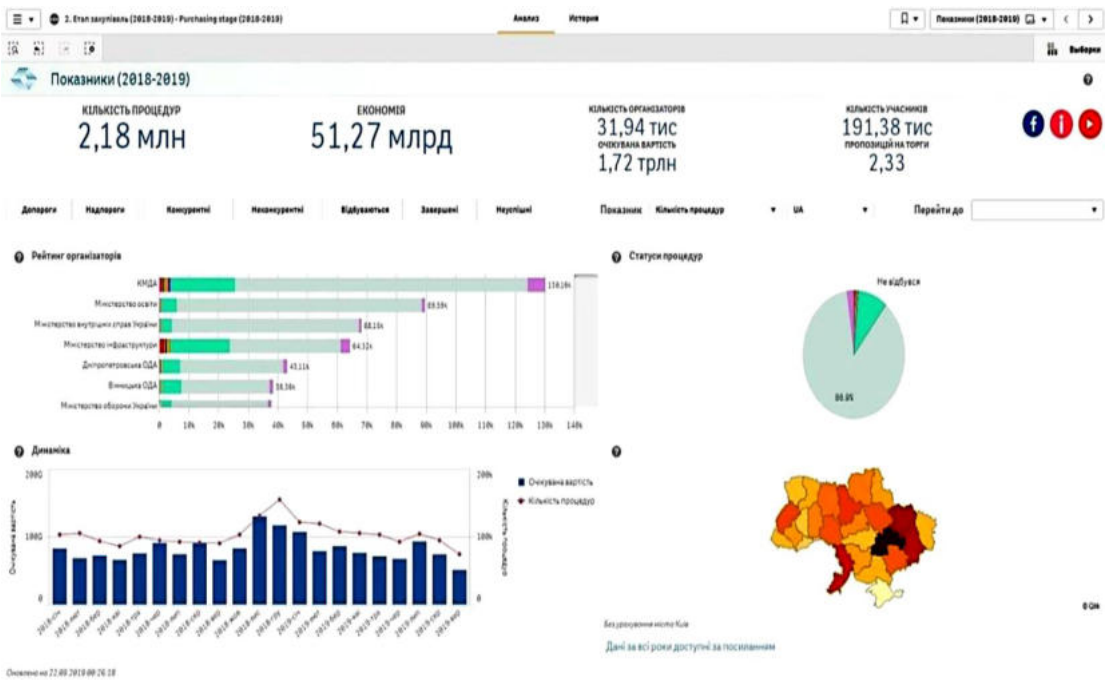

Рис. 2.2. Робота аналітичної системи DoZorro

Джерело: [6]

Одним із порушень контролю митної вартості товарів в Україні є показ прозорих дій митних органів на кожному етапі перевірки, нечітке застосування додаткових методів при коригуванні митної вартості та включення невиконаних платежів до митної вартості.

Перспективним напрямком у контролі митної вартості в Україні є збільшення інвестицій в економіку. Значна частина товарів та технологічного обладнання, які імпортуються на територію країни і не мають аналогів в Україні, є прямими іноземними інвестиціями в економіку. Наведена нижче таблиця 2.4 містить інформацію про середню митну вартість у розрізі митниць України.

Таблиця 2.4

Середня митна вартість одиниці товару в розрізі митниць у 2023 році

Митниця	Середня митна вартість одиниці товару, UAH	Мінімальна митна вартість одиниці товару, UAH	25% перцентіль митної вартості одиниці товару, UAH	50% перцентіль митної вартості (медіана) одиниці товару, UAH	75% перцентіль митної вартості одиниці товару, UAH	Максимальна митна вартість одиниці товару, UAH	Надходження від імпорту на одиницю товару, UAH	Податкове навантаження
Азовська митниця	55 482,30	0,31	111,87	937,21	5 972,13	42 946 734,02	15 318,64	0,21
Буковинська митниця	24 690,54	0,13	65,45	232,52	1 893,87	20 885 696,00	10 156,97	0,28
Волинська митниця	33 619,17	0,04	182,10	583,10	2 634,24	25 462 424,88	10 716,00	0,29
Галицька митниця	31 803,61	0,06	99,55	365,52	1 770,02	522 125 000,00	9 372,15	0,26
Дніпровська митниця	37 802,77	0,08	126,11	680,29	3 742,21	118 610 333,57	9 553,90	0,21
Енергетична митниця	1 956,51	4,79	11,47	15,78	38,97	16 338,37	1 569,57	0,45
Закарпатська митниця	35 496,09	0,01	163,80	673,84	3 263,47	970 130 940,16	10 212,27	0,26
Київська митниця	18427104,04	0,03	182,48	795,70	3 818,14	10719202500 000	4513105,87	0,22
Одеська митниця	26 322,16	0,02	54,57	121,09	583,11	365 650 178,17	7 450,44	0,25
Північна митниця	25 620,42	0,21	73,99	281,68	2 530,97	8 299 737,71	9 345,98	0,24
Подільська митниця	52 184,54	0,24	220,75	755,34	2 970,62	1 842 719 841,70	8 234,91	0,27
Поліська митниця	68 564,27	0,24	155,18	1 240,07	18 897,50	170 275 923,18	21 604,37	0,28
Слобожанська митниця	107 425,59	0,03	83,96	298,76	1 606,33	3 460 860 973,33	23 762,29	0,23
Східна митниця	19 889,71	1,07	29,15	102,81	886,85	12 330 462,22	10 060,89	0,21
Чорноморська митниця	32 779,88	0,16	154,73	650,87	2 418,48	172 992 627,61	7 689,88	0,24

Джерело: складено автором за [6, 8, 23, 24]

Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні може бути досягнуте за допомогою наступних шляхів:

1. Поліпшення законодавства: важливо забезпечити стабільність та прозорість законодавства у сфері інвестицій, а також спростити процедури реєстрації та ліцензування для іноземних інвесторів.

2. Боротьба з корупцією: корупція є серйозною перешкодою для приваблення іноземних інвестицій. Уряд повинен активно боротися з корупцією та створити умови для чесного та прозорого бізнесу.

3. Розвиток інфраструктури: інфраструктура грає важливу роль у привабленні інвестицій, тому важливо інвестувати в розвиток транспортної, енергетичної та інших видів інфраструктури.

4. Розвиток людського капіталу: інвестування в освіту та підготовку кваліфікованих кадрів є важливим для приваблення інвестицій. Уряд повинен створити програми, що сприяють підвищенню кваліфікації працівників та розвитку талантів.

5. Приваблення іноземних інвесторів: уряд повинен активно працювати над привабленням іноземних інвесторів, підтримкою їхніх проектів та забезпеченням їхньої безпеки та прав.

Загалом, створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні потребує комплексного підходу та спільних зусиль уряду, бізнесу та громадськості.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні необхідно прийняти законодавчі акти, які дозволяють зменшити митні платежі для товарів, призначених для інвестицій.

Контроль за митною вартістю товарів повинен направлятися на зменшення митних ставок, що сприяють розвитку міжнародної торгівлі, а не підвищенню митних платежів. Важливо використовувати позитивний досвід митної політики країн ЄС для розвитку зовнішньої торгівлі та уникнення контрабанди та недостовірної оцінки митної вартості.

Розвиток інформаційних технологій є ключовим для контролю за декларуванням митної вартості товарів. Удосконалення інформаційно-технологічної політики митної справи повинно направлятися на підвищення надходжень митних платежів до бюджету, виявлення митних правопорушень та захист митної інформації від несанкціонованого доступу. Прозорість та гласність у державній митній справі є показниками ефективності контролю за

митною вартістю. Автоматизація митних процедур та розвиток міжнародної торгівлі через інформаційну систему «єдине вікно» є вагомим напрямом для подальшого удосконалення.

Удосконалення інформаційно-технологічної політики митної справи – це процес впровадження новітніх технологій і інформаційних систем у митну діяльність з метою підвищення ефективності, швидкості і точності обробки митних декларацій, а також запобігання порушенням та шахрайству.

Деякі з можливих заходів для удосконалення інформаційно-технологічної політики митної справи включають:

1. Впровадження системи електронного подання митних декларацій і платежів, що дозволить зменшити ризик помилок та швидкість обробки.

2. Розвиток інформаційних баз даних, що дозволять митним службам вести моніторинг та аналіз ризиків та тривіальних справ.

3. Впровадження модернізованих пристроїв та технологій для сканування та перевірки товарів на предмет порушень та контрабанди.

4. Запровадження системи електронного спілкування із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності для швидкого та ефективного обміну інформацією.

5. Підвищення кібербезпеки митних інформаційних систем, щоб запобігти хакерським атакам та злому даних.

Узагальнюючи, удосконалення інформаційно-технологічної політики митної справи допоможе покращити якість та ефективність роботи митних служб, забезпечити більшу прозорість та контроль над рухом товарів через кордон, а також запобігти злочинній діяльності.

В області цифровізації митного контролю переважають умови організації митної справи у такій розвинутій країні, як Китай. Вважаємо необхідним розглянути даний досвід та його запровадження в організацію митного режиму в Україні.

У жовтні 2016 р. Уряд Китаю запустив Програму заохочення уповноважених економічних операторів (далі – УЕО), засновану на

проведенні державного контролю з урахуванням кредитоспроможності компанії – особливість полягає в тому, що рівень кредитоспроможності юридичних осіб, які вчиняють правопорушення, знижується, а державний контроль їхньої діяльність, навпаки, посилюється. Юридичні особи, які пройшли акредитацію в рамках Програми, визнаються «розвиненими сертифікованими компаніями» (ACE) та отримують право користування 49 спрощеннями, які надаються державними органами, у тому числі митною службою Китаю [25].

Ці спрощення діляться на шість категорій:

Категорія 1 – «Green Lane» («Зелений коридор») включає заходи щодо прискореного ліцензування, реєстрації та випуску товарів. Ця категорія передбачає створення податковим органом «зеленого коридору» для УЕО, за якими не значиться заборгованість.

Категорія 2 – «Less Inspection» («Скорочення кількості перевірок») включає положення про зменшення кількості перевірок щодо УЕО.

Категорія 3 – «Priority Treatment» («Пріоритетний підхід») включає заходи, відповідно до яких привілеї надаються компаніям, які потребують послуг із захисту інтелектуальної власності – отримання патенту, реєстрації товарних знаків, а також захисту прав на судових розглядах.

Категорія 4 – «Simplified Procedure» («Спрощена процедура») включає заходи, що дозволяють скоротити кількість документів, потрібних від юридичної особи, до оптимального мінімуму.

Категорія 5 – «Major Reference Benchmark» («Основний контрольний показник») включає заходи, спрямовані на ведення систем обліку акредитованих УЕО, необхідних для проведення перевірки державними відомствами, що беруть участь у Програмі.

Категорія 6 – «Pilot Reform Project» («Експериментальний проект реформи») включає заходи, що передбачають надання пріоритетних прав УЕО та моніторинг практики користування ними.

Державна рада КНР створила Систему міжвідомчого обміну даними, завдяки якій митна служба Китаю надає інформацію про УЕО та обмінюється з державними відомствами. Результати державного контролю передаються до Системи, тому повторне його проведення не потрібно. У випадку, коли підприємство було запідозрено у незаконній діяльності, а також у невиконанні встановлених вимог та зобов'язань, інформація негайно надсилається митній службі Китаю, яка припиняє статус УЕО або виключає юридичних з відповідного реєстру [25].

Крім того, з метою сприяння спрощенню митних процедур з 1 червня 2018 р. Головне митне управління Китаю скасувало декларації про включення (виключення) товарів до Переліку підкарантинної продукції, а також саме оформлення такої продукції. Заява про оформлення ввезення (вивезення) підкарантинної продукції втратила свою значущість, оскільки з недавніх пір контроль за переміщенням такої продукції та сплата «карантинного мита» включено до порядку митного оформлення. Анулювання такої Заяви не лише ілюструє інтеграцію митних органів та органів контролю та нагляду, а й збільшує прибуток підприємств шляхом спрощення формальностей, пов'язаних із декларуванням.

Тепер підприємство може отримати подвійну кваліфікацію одночасно, зробивши онлайн-заявку на платформі «Єдине вікно міжнародної торгівлі», надіславши необхідні для подання до митниці документи без необхідності відвідувати локальні митні органи та органи контролю та нагляду. Платформа визнана ООН «заходом зі спрощення торгівлі» та вперше реалізована в зоні вільної торгівлі в Шанхаї.

Попередня кваліфікація підприємства з митних та карантинних декларацій залишиться в силі; якщо підприємство зареєстроване або зареєстроване лише для подання митних чи карантинних декларацій, з 1 червня 2018 р. стало можливим здобути подвійну кваліфікацію, надіславши заявку на Платформу, що забезпечує пряму взаємодію державних органів, у

т.ч. митних, та учасників ЗЕД. Отже, карантинний контроль – це невід'ємна частина митного оформлення загалом.

Розглядаючи міжвідомчу взаємодію, слід зазначити, що співробітники прикордонних служб тепер працюють у формі «митниці з еполетами». Уряд Китаю прагне прискорити інтеграцію митних органів та органів контролю та нагляду і, відповідно, внести поправки до законодавства, що регламентує діяльність органів, щоб досягти необхідного результату. Так, усі відповідні закони, положення та нормативні документи буде переглянуто для забезпечення своєчасного внесення поправок, скасування або роз'яснення конкретних положень.

Щоб інтеграція була здійснена найбільш плавно, необхідно також уніфікувати заходи, що забезпечують проведення митного контролю, а також форми таких документів, як декларацій та ліцензій. Планується зміна шаблонів та комерційних документів, а також заміна та оновлення штампів та печаток, що проставляються на них. Така інтеграція дозволить учасникам ЗЕД взаємодіяти з двома державними службами в особі однієї, скорочуючи час, необхідний для оформлення, та витрати [39].

У 2022 році Китайська провінція Гуандун заявила про наміри створити спільну платформу даних для району Великої затоки, куди входять Гонконг та Макао. Також уряд хоче оснастити її митним вузлом для аналізу та контролю цифрових даних, що передаються за кордон.

Які саме відомості зберігатимуться на платформі, поки що неясно. Влада стверджує, що заявлені проекти сприятимуть обміну інформацією між Гуандуном, Гонконгом та Макао, а також розвитку промисловості та соціальних проектів. Крім цього, разом з нею буде побудований ринок торгівлі даними, але перелік потенційних відомостей, що продаються, також не вказаний. Подробиць про те, як саме буде організовано митницю цифрових даних, поки що немає.

Ймовірно, що ініціатива стала наслідком нового плану Міністерства промисловості та інформаційних технологій Китаю щодо розвитку індустрії

кібербезпеки. Проект виник у зв'язку з прагненням влади, спрямованих на вироблення нових нормативних положень, спрямованих на захист персональних даних та комерційної інформації.

Наразі компанії Китаю можуть подавати заявки на низку послуг в Інтернеті, включаючи реєстрацію підприємств, зміну та анулювання інформації, а також видачу сертифікатів без реєстрації чи відвідування адміністративних центрів чи митниці. За оцінками китайських ЗМІ, понад 6 тис. підприємств користуватимуться онлайн-послугами щороку.

Через сервісну платформу «Інтернет + Митниця» у робочі дні підприємства-імпортери та підприємства-експортери можуть подавати заявки на реєстрацію вантажоодержувача або відправника вантажу, зміну та анулювання інформації, відстежувати статус обробки в режимі реального часу та друкувати «Свідоцтво про реєстрацію», видане митницею Китаю, безкоштовно. Друк сертифікатів здійснюється протягом 2-х годин.

З листопада 2017 р. митниця Гуанчжоу провела «безпаперову» реформу реєстрації підприємств із використанням технології «електронного друку». «Митний Інтернет» підключений до відповідних комп'ютерних систем Промислово-комерційного управління для автоматичного зіставлення даних між реєстраційною інформацією підприємства та інформацією про місцеві комерційні фірми, що забезпечить справжність та дійсність використовуваної інформації.

Ще одна новація Ningbo Customs, модель «контролю товарів на складі через класифікацію статусу» дозволяє складувати не пов'язані товари та розподіляти разом із пов'язаними митними товарами у спеціальних зонах контролю з метою експорту чи внутрішнього процесу. Ця модель є реалізацією Ningbo Customs іншої інноваційної моделі, вперше представленої в Шанхайській зоні вільної торгівлі [25].

Митниця Нінбо запустила пілот нової моделі у жовтні 2017 року. Оновивши обладнання та програмне забезпечення підприємств, митниця отримала доступ до даних у режимі реального часу та, таким чином,

моніторинг прибуття, вибуття, передачі та зберігання товарів. Це дозволяє керувати незв’язаними товарами на тих самих складах у спеціальних зонах контролю так, якби вони були «скріплені».

Необхідно зазначити, що через співпрацю митних служб Європейського союзу та митної служби Китаю, буде скорочено витрати та час, необхідні для підвищення рівня безпеки міжнародного ланцюга поставок.

Інтелектуальні та безпечні торговельні лінії ЄС-Китай (Smart and Secure Trade Lanes Pilot (SSTL)) – експериментальний проект ЄС та Китаю, що дозволяє безперервно аналізувати інструменти та механізми безпеки ланцюжка постачання відповідно до стандартів SAFE та ВТамО. Проект спрямований на оптимізацію часу здійснення митних процедур та підвищення безпеки ланцюга поставок за рахунок обміну даними між митницями різних держав.

Митні органи країн, що беруть участь у SSTL, до яких входять Нідерланди, Китай та Гонконг, працюють разом, здійснюючи інформаційний обмін про можливі ризики та розробляючи безпечні канали зв’язку для їх запобігання та мінімізації.

Перше авіаперевезення за проектом SSTL було доставлено зі Схіпхолу до аеропорту Байюнь у Гуанчжоу (Китай) у травні 2017 р. Схіпхол – єдиний європейський аеропорт, який в даний час бере участь у проекті SSTL Air, який використовує зашифровану платформу обміну даними, розроблену та підтримувану. Цей проект уже призвів до скорочення часу оформлення та підвищення передбачуваності у ланцюзі постачання нафти завдяки тісній співпраці Китаю, Нідерландів та інших держав-членів ЄС. Нідерланди стали частиною програми SSTL з моменту її запуску в рамках постійної прихильності до зміцнення своїх взаємних торгових відносин з Китаєм.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Тенденції світового розвитку показують, що для спрощення митних процедур і процедур логістики при постачанні товарів для ввезення та вивезення з території країни, зменшення ризиків порушення безпеки мешканців необхідно створювати електронні інформаційні системи, які будуть функціонально сумісні з аналогічними системами різних країн, доступні, безпечні, об'єднані та контрольовані. Європейська спільнота визначає, що шлях до цього – зменшення різниці між митними процедурами країн світу і називає механізм її реалізації «електронною митницею». Важливою складовою цієї функції стала організація збирання та зберігання інформації про результати митного контролю й митного оформлення, забезпечення зовнішньоекономічної діяльності науково-статистичним супроводом, обмін попередньою інформацією з країнами – торговими партнерами про товари і транспортні засоби, обмін інформацією з іншими державними органами й державами, забезпечення та участь у процедурах митного оформлення і контролю, автоматизація процесу аналізу й регулювання митних ризиків тощо.

Найчастішими порушеннями митного законодавства з боку компаній було виявлено:

- 6 % – заниження митної вартості товарів (12,7 млн грн)
- 18 % – порушення вимог митних режимів (37,0 млн грн)
- 24 % – порушення вимог правил УКТЗЕД (45,6 млн грн)
- 26 % – неправомірне застосування пільг (53,2 млн грн)
- 26 % – інші порушення митного законодавства (52,6 млн грн).

Для зменшення ризику донарахувань та застосування штрафних санкцій ми рекомендуємо завчасно перевірити правильність оформлення митних декларацій та відповідність операцій митному законодавству.

Особливо це стосується компаній, декларування вантажів яких виконує митний брокер.

Отже, митний орган, проводячи документальні перевірки зобов’язаний обґрунтувати визначені помилки декларанту, при цьому надавши докази об’єктивної неможливості отримання або використання цінової та іншої інформації, включаючи ту, що міститься в базі даних митних органів. За даних умов виникають багато суперечностей, які важко вирішити.

Перспективи розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України пов'язані з низкою факторів, які впливають на ефективність та прозорість митних процедур. Ось деякі з перспектив:

1. Інтеграція з ЄС. Україна прагне інтегруватися в Європейський Союз,що включає адаптацію своїх митних процедур до стандартів ЄС. Це може призвести до більш суворого контролю митної вартості, оскільки Україна буде зобов’язана дотримуватися єдиних правил та процедур,що застосовуються в ЄС.

2. Автоматизація та цифровізація. Розвиток інформаційних технологій дозволить створити більш ефективні системи контролю митної вартості. Це включає впровадження електронних декларацій, автоматизованих систем оцінки ризиків та контролю за переміщенням товарів.

3. Боротьба з контрабандою та ухиленням від сплати митних зборів. Україна продовжить впроваджувати заходищодо запобігання ухиленню від сплати мит та контрабанді. Це може включати посилення контролю за валютними операціями, удосконалення законодавчої бази та співпрацю з міжнародними організаціями.

4. Співпраця з іншими країнами. Україна може розвивати співпрацю з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну інформацією та досвідом у сфері контролю митної вартості. Це допоможе виявляти та запобігати шахрайським схемам, пов'язаним з переміщенням товарів через кордон.

5. Підготовка кваліфікованих кадрів. Для ефективного контролю митної вартості необхідно підготувати висококваліфікованих фахівців у сфері митних процедур. Це включає навчання та підвищення кваліфікації митників, а також розвиток співпраці з навчальними закладами.

6. Впровадження сучасних методів оцінки вартості. Митні органи України можуть впроваджувати нові методики оцінки вартості товарів, які враховують міжнародні стандарти та практику. Це допоможе уникнути недооцінки або переоцінки вартості товарів,що переміщуються через кордон.

7. Прозорість та відкритість. Створення прозорих та відкритих систем митного контролю допоможе забезпечити довіру до процедур митного оформлення та зменшити можливість корупції.

8. Судова реформа. Реформа судової системи та зміцнення незалежності судочинства можуть сприяти ефективнішому контролю митної вартості, оскільки це забезпечить більш справедливе та неупереджене розгляд суперечок, пов’язаних з митними процедурами.

Отже, перспективи розвитку контролю митної вартості товарів при переміщенні через митний кордон України пов'язані з інтеграцією в міжнародне співтовариство, впровадженням нових технологій, боротьбою з контрабандою та корупцією, а також підготовкою кваліфікованих кадрів.

Для виявлених проблемних місць необхідно зробити наступний ряд дій:

1. Міжособистісний контакт. Виконати покращення комунікації декларанта та митного органу на інформаційній стадії, що повинно призвести до справедливого балансу між публічними та приватними інтересами, за умови, що обидві особи будуть чесно виконувати свої обов’язки. Саме тому необхідно провести для працівників митної служби підвищення кваліфікації, яке буде спрямовано на отримання психологічного досвіду.

Дана пропозиція допоможе митникам знайти спільну мову з учасниками ЗЕД, запобігати конфліктні ситуації, в результаті яких

виникають судові розгляди. Таким чином, можна досягти успіху у досудовому регулюванні суперечок та скорити кількість скарг.

Також ще одним напрямом, у запобіганні даній проблемі може бути проведення для митних органів навчальних заходів, які дозволять отримати безліч корисної інформації відповідно до законодавчих норм. На даних зустрічах митні органи зможуть розбирати практично виникаючі проблемні питання.

2. Адміністрування процесу стягнення митних платежів для того щоб уникнути проблем які виникають у зв'язку коригуванням митної вартості. Необхідно надавати можливість учасникам ЗЕД реалізувати свій товар за заниженою митною вартістю, при цьому виконуючи відстеження наступних дій, а саме таких, які відбуватимуться з товаром і надалі.

3. Удосконалення комплексу програмних засобів «Постконтроль». Зараз, програмний продукт має призначення для комплексного забезпечення діяльності підрозділів митного контролю, та інформаційного обміну з митними службами країн ЄС.

Пріоритетна мета, яка стоїть перед програмним засобом «Постконтроль» – це фіксування всіх етапів підготовки та проведення кожної перевірки: починаючи від аналітичної роботи, яка передує проведенню самої перевірки та закінчуючи прийняттям рішень щодо її результатів.

На даний момент у визначеній програмі існує безліч проблем: нерівні умови для бізнесу, приховані корупційні можливості, відсутність прозорості у взаєминах із учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

Для усунення визначених проблем необхідно удосконалити дане програмне забезпечення. Необхідно повністю автоматизувати програму, наділити її системою «штучного інтелекту», виключаючи у ній людський чинник, тобто рішення посадових осіб митних органів. Дана пропозиція буде сприяти виключенню корупційних проявів та покращенню взаємовідносин між митними органами та учасниками ЗЕД, що у свою чергу приведе до виключення скарг спрямованих на адресу митного органу.

Використання штучного інтелекту в роботі митних органів може суттєво підвищити ефективність та прозорість митних процедур, а також допомогти боротися з контрабандою та шахрайством. Ось деякі з можливих застосувань штучного інтелекту в митній сфері:

1. Оцінка ризиків. Штучний інтелект може допомогти митним органам аналізувати величезні обсяги даних та визначати потенційні ризики, пов'язані з переміщенням товарів через кордон. Це дозволить митним органам зосередити свої зусилля на найбільш ризикованих операціях та зменшити кількість перевірок для легальних товарів.

2. Автоматизація декларування. Штучний інтелект може бути використаний для автоматизації процесу декларування товарів, що дозволить скоротити час очікування та зменшити навантаження на персонал митних органів.

3. Контроль митної вартості. Штучний інтелект може допомогти виявляти недостовірні дані про вартість товарів,що переміщуються через кордон, шляхом аналізу інформації з різних джерел та порівняння її з існуючими базами даних.

4. Розпізнавання образів. Штучний інтелект може використовуватися для виявлення підозрілих образів у документах,що подаються для митного оформлення, та візуальному аналізі товарів за допомогою технологій комп’ютерного зору.

5. Прогнозування. Штучний інтелект може допомогти прогнозувати можливі злочини, пов’язані з митними процедурами, шляхом аналізу історії переміщення товарів та виявлення закономірностей, які можуть свідчити про підозрілу діяльність.

6. Оптимізація роботи персоналу. Штучний інтелект може допомогти оптимізувати роботу митних органів, наприклад, шляхом планування графіку роботи персоналу, розподілу обов’язків та визначення пріоритетів.

7. Співпраця з іншими органами. Штучний інтелект може сприяти ефективнішій співпраці між митними органами та іншими державними

структурами, наприклад, поліцією, митною службою, митними органами інших країн тощо.

8. Онлайн-консультації. Штучний інтелект може допомогти створити системи онлайн-консультацій для підприємців та інших зацікавлених сторін,що дозволить отримувати інформацію про митні процедури та вирішувати проблеми в режимі реального часу.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що використання штучного інтелекту в роботі митних органів може суттєво підвищити ефективність та прозорість митних процедур, а також допомогти боротися з контрабандою та шахрайством.

ВИСНОВКИ

Митна вартість товарів – це грошовий вираз товарів, які переміщуються через митний кордон країни. Вона є основою для обчислення митних платежів, таких як мито, акцизні збори та податок на додану вартість (ПДВ

Економічний зміст митної вартості товарів полягає в її ролі у формуванні митних зборів, регулюванні зовнішньої торгівлі, наданні інформаційної бази для аналізу торговельних потоків, захисті від контрабанди та підробки, а також у сприянні торговельній угоді та співробітництву між країнами.

Україна, як і інші країни, має систему контролю митної вартості товарів, яка спрямована на запобігання ухиленню від сплати податків і митних зборів, а також на забезпечення справедливої конкуренції. Основними особливостями контролю митної вартості товарів в Україні є:

1. Методи визначення митної вартості. Митна вартість товарів визначається відповідно до Угоди про встановлення митної вартості товарів, яка є частиною Всесвітньої митної організації (ВМО). В Україні застосовуються такі методи визначення митної вартості:

- метод ціни складання контракту (найчастіше використовуваний);
- метод ціни складання контракту за виключенням;
- метод відтворення;
- метод зменшеної вартості;
- метод порівняльної ренти.

2. Документація. Для підтвердження митної вартості експортери повинні надати відповідну документацію, включаючи контракти, рахунки-фактури, комерційні документи та інші документи, які можуть бути релевантними для визначення вартості.

3. Митний контроль. Митні органи України проводять перевірку митної вартості товарів шляхом аналізу наданих документів, порівняння з відомими цінами на ринку, а також залученням експертів, якщо це необхідно.

4. Відкриті ринкові ціни. Митні органи можуть використовувати відкриті ринкові ціни для порівняння з заявленою вартістю товарів, щоб визначити, чи не занижена митна вартість.

5. Співпраця з іншими країнами. Україна співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну інформацією про митну вартість товарів, що допомагає уникнути ухилення від сплати податків.

6. Штрафи та санкції. За неправомірне заниження митної вартості товарів передбачені штрафи та інші санкції, які можуть включати фінансові штрафи, конфіскацію товарів, а також кримінальну відповідальність у випадках, передбачених законодавством.

7. Оскарження рішень. Особи, чия митна вартість була переглянута митними органами, мають право оскаржити це рішення в судовому порядку.

8. Інформаційні системи. Для ефективного контролю митної вартості в Україні використовуються інформаційні системи, які дозволяють здійснювати моніторинг та аналіз даних про товари та їх вартість.

9. Освіта та підготовка. Митні органи України проводять навчання та підготовку своїх співробітників для забезпечення високого рівня знань про міжнародні стандарти та практики визначення митної вартості.

Ці особливості демонструють, що контроль митної вартості товарів в Україні є складним і багатогранним процесом, який вимагає від митних органів постійної уваги та адаптації до мінливих умов міжнародної торгівлі.

Розвиток контролю митної вартості товарів при їх переміщенні через митний кордон України є важливим завданням для забезпечення ефективного митного контролю та боротьби з контрабандою. Для покращення цього процесу можна виокремити декілька перспектив:

1. Впровадження новітніх технологій та інформаційних систем для автоматизації митного контролю. Це дозволить зменшити людський фактор і підвищити швидкість та ефективність перевірки товарів.

2. Вдосконалення митного законодавства та процедур контролю. Це може включати спрощення процедур вибіркового контролю, впровадження ризик-орієнтованого підходу та забезпечення прозорості та відкритості у роботі митних органів.

3. Підвищення кваліфікації працівників митних органів. Важливо забезпечити спеціалістів відповідними знаннями та навичками для ефективного виявлення порушень при ввезенні товарів.

4. Міжнародне співробітництво. Україна може співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну досвідом та інформацією щодо митного контролю.

Загальна мета розвитку контролю митної вартості товарів полягає в підвищенні ефективності та прозорості цього процесу, що сприятиме забезпеченню правильного розрахунку мит та боротьбі з недобросовісними практиками у зовнішньоекономічній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕД

1. Анцелевич Г. О., Голубєва В. О., Злуніцина Т. В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. Київ: МАУП, 2005. 272 с..

2. Брачук А. О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2016. № 58. С. 241-250.

3. Ващенко В. В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Фінанси України*. 2015. № 3. С. 40-46.

4. Величко К. Ю., Козуб В. О., Носач Л. Л., Чернишова Л. О., Печенка О. І. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. Харків: Видавництво «Форт», 2017. 221 с.

5. Гармаш Є. В., Ковальов В. Г. Співвідношення категорій «митні процедури» та «митні формальності» у національному та міжнародному законодавстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 219-221.

6. Державна податкова служба України. Офіційний портал. URL: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/441268.html

7. Доротич С. Дослідження виконання вимог європейських та міжнародних норм у процесі реалізації митно-тарифної політики в Україні. *Публічне управління: теорія та практика: Зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління*. 2020. Вип. 2. С. 256-261.

8. Доходи держбюджету України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019

9. Дубініна А. А., Сорокіна С. В. Основи митної справи в Україні: навч. посібник. Професіонал, 2004. 360 с.

10. Дьомін Ю. М. Митний контроль в Україні: монографія. Київ: 2014. 542 с.

11. Дьяченко О. В., Вишинська Т. Л., Литвин С. М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання

зовнішньої діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 2. Т. 1. С. 218-227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_2%281%29__43

12. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна – СОТ – ЄС): посібник. Одеса: ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. 226 с.

13. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України: підручник. Одеса: Юридична література, 2001. 256 с.

14. Кунєва З.Ю. Митні формальності: основи адміністративно-правової моделі: дис. ... канд.юрид.наук. Дніпро-Запоріжжя, 2017. 191 с.

15. Мельник Т. М. Напрями вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2015. № 11. С. 110-118.

16. Мережко Н. В. Митна справа: навч. підр. Київ: Київ. Нац. Торг.-екон. ун- т, 2016. 572с.

17. Митне право. Конспект лекцій. Львів: ЛНТУ, 2017. 311 с.

18. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text

19. Мосякіна О.А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2015. № 2 (13). С. 56-61.

20. Мужев О. О., Покатаєва О. В. Прогнозування обсягів митних платежів як інструмент реалізації митної політики держави. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 1(18). С. 360-368.

21. Настюк В. Я., Шульга М. Г. Митне право України: навч. посібник. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 114 с.

22. Новікова К. І. Перспективні напрямки розвитку митно-тарифного регулювання в Україні. *Держава і регіони: економіка і підприємство*. 2018. № 1. С. 141-145.

23. Основні статистичні дані про діяльність ДПС. Державна податкова служба України. URL: https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/

24. Офіційна сторінка Міністерства економічного розвитку і торгівлі України URL: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5dee0c19-31f9-4a56-9f86-c05dc322cbb4&tag=ProgramiPidtrimkiPidprimtsiv

25. Офіційний сайт Головного митного управління китайської народної республіки. URL: http://www.custo-ms.gov.cn/

26. Пашко П. В., Пашко Д. В. Митний аудиторський контроль як пріоритет у справі реформування митного адміністрування. Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 22 грудня 2015 р. Ірпінь: НУДПСУ, 2015. С. 233-248. URL: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/report/communication/20160914114041.pdf

27. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів від 21.05.2012 № 450. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-2003-%D0%BF

28. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2756-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

29. Про справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів : Постанова Кабінету Міністрів від 18.01.2003 № 93. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-2003-%D0%BF

30. Черкашина В. Г. Забезпечення митної безпеки в умовах спрощення митного контролю. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця.* 2021. Вип. 7. С. 199-202.

31. Черкашина В. Г. Світовий досвід здійснення митного контролю в межах підвищення конкурентоспроможності держави. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2021. Вип. 12. С. 275–277.

32. Черкашина В. Г. Стан боротьби з порушенням митних правил. Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління: зб.

Матеріалів XX Міжнародної наук.-практ. конф. 8-9 квітня 2021 р. Київ, 2021. С. 121-122.

33. Чудновець І. В. Митно-тарифна політика як інструмент впливу на економіку держави. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка*. 2017. № 50. С. 354-357.

34. Шереметинська О. В., Кравець Ю. Т. Особливості проведення митного пост-аудиту в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829 (дата звернення 01.05.2023).

35. Шульга М. Г. Митні відносини в рамках нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. Харків: Нац. юрид. акад. України*. 2013. Вип. 61. С. 167-171.

36. Щербатюк Н. В. Методи кількісного обмеження в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2013. № 3. С. 79-83.

37. China Highlights. URL: https://www.chinahighlights.com

38. Customs Code of the EAEU. URL: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/tam_sotr/dep_tamoj_zak/SiteAssets/Customs%20Code%20of%20the%20EAEU.pdf

39. General administration of Customs People's Republic of China. Офіційний веб-сайт. URL: http://english.customs.gov.cn

40. Drobot E. V., Klevleeva A. R., Afonin P. N. &Gamidullaev S. N. Risk management in customs control. *Economy of region.* 2017. Vol. 13. Issue 2. Pp. 551-558.

41. Ibragimov Z., Kapsalyamov K., Kapsalyamova S. Problemsof organizational-tactical activity of customs authorities in combating economics mugglingon transport. *Procedia Computer Science*. 2019. Vol. 149. Pp. 491-499. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050919301759

42. International Convention on the simplification and harmonization of customs procedures. URL:

http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx (дата звернення 01.05.2023).

43. Paul A. Myerson. Supply Chainand Logistics Management Made Easy: Methodsand Applications for Planning, Operations, Integration, Controland Improvement, and Network Design. Pearson FT Press; 1 edition (April 6, 2015), 353 p.

44. The Union Customs Code. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customscode_en